

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - ТРИДЕНІТ UKRAINIENNE

Число 57, рік видання II. 12 грудня 1926 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 12 грудня 1926 року.

Большевики по всіх усядах, надто за кордоном, охоче підкреслюють самостійність і суверенність Української Соціалістичної Совітської Республіки. Яка це «самостійність і суверенність», — виразно показує навіть побіжний аналіз совітської конституції. На Україні нема своїх комісаріятів чужоземних справ, військових та морських, зовнішньої торгівлі, шляхів, пошти й телеграфів. Всі ці справи вирішуються в Москві в центральних комісаріятах, що мають тільки в союзних республіках своїх представників, які їм цілком підлягають. Та це ще не все. Поза цими «об'єднаними» комісаріятами є ще т. зв. «одноіменні» — праці, харчування, фінансів, «рабоче-крестьянская інспекція» та «верховний совет народнаво хазяйства». Як говорить стаття 15 статуту народніх комісаріятів, ці одноіменні комісаріяти «виконують в своїй діяльності директиви та завдання відповідних народніх комісарів СССР», а до того стаття 18 того ж статуту надає право комісарам союзу касувати постанови комісарів окремих республік. Нема свого війська, флоти, зовнішньої політики, комунікації, фінансів, народнього господарства. Що ж зостається на допю «самостійності» УССР.?

Ще більше підкреслює факт цілковитої залежності України від Москви що-денна практика. Ось кілька ілюстрацій з останніх днів. В Одесі, на українській землі йдуть через голову України, що має свої спеціальні інтереси, пересправи між Москвою і Туреччиною. Адже ж Шліхтер, що там представляв Україну, є уповноважений союзного

комісаріату закордонних справ. Збіжжя України вивозиться, звісно, в напрямку на північ («Віс.» ч. 264). Справа про збудовання Дніпровської електричної станції, що має таке значіння для України, вирішується не в столиці її, а в Москві. Волею Москви і в її інтересах українську землю роздають жидівським колоністам, викроюють з живого тіла України нові «національні» республіки.

І теорія совітська і ще більше практика виразно доводять, що «суверенність і самостійність» УССР — чистісенська фікція. Це найдошкульніше відчувають на власній шкурі наші земляки в поневоленому рідному краї. Звісно, по-за межами совітського раю ця фікція вабила і вабить до себе певні елементи. Нерозумна національна політика Польщі, тяжке становище там української людности, не легше в Румунії та Чехії, — творили і творять для цього певний ґрунт, особливо серед малосвідомих шарів населення.

Але досить підійти до цього питання поважно і об'єктивно, і навіть закордоном ця фікція розлітається як дим. Постанови останнього Народнього З'їзду у Львові про це ясно говорять. Віддавши належне «великим національним здвигам» на Україні, національній культурі, національній силі, процесам, «що там назрівають тепер», — керуючі політичні кола західне-українських земель зазначили своє «н е т а т и в н е в і д н о ш е н н я до Радянської України, як Радянської». Там, на Україні — не самостійна держава, а тільки автономний край.

Цього не бачить тільки сліпий, або засліплений чи хіба ще той, хто не хоче, або кому це не вигідно.

Звичайно, таке становище на Україн може задовольнити цілком тільки новітніх москофілів з «Нової Волі» або «Ради». Анагіть з самій Москві і такого «обласново земскаво самоуправління», — тією тільки проти колишнього одміною, що воно, охоплюючи поширену територію, користується значно меншими правами, — і такого самоврядування, що пишно зветься «самостійністю та суверенністю», — вже забагато.

Принаймні, останні звістки говорять, що на Великій Україні поставлено питання про перегляд конституції. По між іншими змінами, по авторитетній заяві секретаря ВУЦВК'у Буценка, зміни ці мають на меті — «з а к р і п л е н н я з в'язк у» У к р а ї н и з С С С Р («Вісти», ч. 264). Дожидатимемо, що з того вийде... Хоч знаючи реальні відносини між Москвою та Харковом і те, в чііх руках сьогодні влада на Україні, — не треба бути пророком, щоб сказати, куди і на чий користь це випаде.

Але вже саме те, що виникає питання про потребу зміцнення,

надзвичайно характерно. Виходить, ще не досить тісно і певне зв'язано Україну з Москвою, коли той зв'язок доводиться ще закріплювати.

Коли вже попередня політика совітів на Україні при всьому тому політичному нагніті, який там існує, вела за собою тільки зріст національно-державної самосвідомості і викликала певний опір навіть серед деяких українських комуністичних кол, то нове затуляння вузлів на ший поневоленого народу, ще більше йому мулятиме, ще більше підсилить опозиційні настрої. Совітські музики в Харкові, пристроюючи безщасну українську кобзу, що опинилася в їхніх руках, до московського ладу, — перетягають струни. Без кінця цього робити не можна: перетягнена струна тріскає.

ПЕРМАНЕНТНЕ ЯВИЩЕ.

Тема українізації не застарілася. Про неї пишуть не тільки на еміграції, нею багато займається і большевицька преса. Річ в тому, що ціль переведення українізації почала розходитися з дійсністю, бо з одного боку саму українізацію по різному розуміють і тут і там, а по-друге — большевики забули головне, а саме те, що в суті українізації є момент їхньої уступки, свого роду здачі позицій. Отже різне розуміння українізації на самій сов. Україні все ж має свої наслідки. Це розуміння спричиняється до конфлікту між партією, яка з певною метою переводить її, та тими, хто «українізується», й тими, хто використовує цю українізацію.

На тлі цих різних розумінь ясніше починає проступати справжня мета українізації так, як її розуміє прагляча партія. Хоч вже не раз і ми торкалися цього питання, але не годиться сбінати мовчки цих процесів, що матимуть безперечно певні наслідки і для нас і для большевицької влади.

Ми подавали вже в «Тризубі» замітку про українізацію на сов. Волині (власне про Житомирську округу), з якої читач міг спостерегти, що сьогодні проступають там такі вже окреслені явища: 1) рецидив до української неписьменності — себ-то «розукраїнізація» тих чужих Україні елементів, що їх було большевицькою владою «українізовано», і 2) приймання на посади урядовців, що не знають української мови, в супереч відповідним постановам влади. Крім того було зауважено м'якість переведення українізації, а це викликало нове відтягання термінів «українізації».

Добру ілюстрацію цьому дають деякі цитати з останніх чисел «Прол. Пр.» (ч. 270) із статті П. Л.—ого: «Де-які підсумки українізації». Вони нам дають спроможність упевнитися, що подібні явища трапляються не тільки в Житомирській окрузі, але й по цілій Україні.

Автор статті так само визнає м'якість «комісії для українізації при установах; причому самі «комісії» часто дивились і чекали наводу «згорни», від голови установи, а не керувались тими правами, що їм

надавав закон. Звичайно, коли ще головою «комісії» була особа, що нічого спільного не має не тільки з укр. мовою, але взагалі з Україною, то, ясно, поки «згори» не натиснуть, — вся українізація звисидлася до фарсу. Далі автор каже, що шкодить справі українізації «формальне ставлення» до неї тих, що їх треба українізувати. «Багато з них, — каже автор, — міркують так: пссвідку, мовляв, сдержав і тепер «мой українізації» край. Таке ставлення веде до р(сцидиву кеписменности). І воно і багатьох міцях і довело до цього, і це цілком зр(сзуміло. Як можна примусити людину любити те, що вона ненавидить. Нарешті — «великим гальмом в справі українізації є приймання нових службовців, що не знають української мови. Це явище відзначене як н а м і с - ц я х , т а к і в ц е н т р і » (ростріл наш. В. Р.) Але вже самому авторові стає ясным, що «к о л и н е п о к л а с т и ц ь о м у к р а й , т о у к р а ї н і з а ц і я о б е р н е т ь с я у н а с в « п е р м а н е н т н е я в и щ е » . . . І справді щось воно так виглядає...

Справді українізація обертається в «перманентне явище». Чсму? Та дуже просто. Бо ж це пояснюється по-перше-метсю українізації, а по-друге — кого українізують і для чого. Нашу думку читач вже знає: українізація — це є засіб большевицької влади утримати Україну в своїх руках, задовольнивши хоч таким «перманентним явищем» національні домагання поневоленої української нації, але разом з тим і засіб, так пристосувати апарат свій до обставин, щоб населення в особі представників влади не бачило «чужих» йому людей, а навпаки таких, що навіть «по рідному» говорять. Таке рсзуміння українізації безперечно большевики замаскують всім, чим можуть, але чим більші «ножиці» поліж завданням большевиків в цій справі і тим, що дає дійсне жаття, т(м ясніше проступає справжня мета, яку має большевицька влада.

Як зразок висловленого нами розуміння українізації можемо подати кілька цитат із згаданого числа «Прол. Пр.». Автор передової в цьому числі «Прол. Пр.» пише: «п(іклування радянської влади про навчання службовців української мови правило для закордонної української контр-революційної еміграції за аргумент, щоб «переко-нувати» своїх прихильників, що н а У к р а ї н і , м о в л я в , в л а - д а ч у ж и н е ц ь к а , (ростріл наш. В. Р.), що радянська влада хоче її зберегти в ч у ж и н е ц ь к и х р у к а х , а т с м у в ч и т ь н е - у к р а ї н ц і в української мови». Мовляв для еміграції «українізування» росіян, жидів та інших чужинців, в чиїх руках знаходиться влада на Україні, є аргументом, що сама влада є чужою, а не українською. Очевидно автор передової хоче довести протилежне, а саме, що влада не є чужою. Але в тсму ж числі, тільки на другій сторінці, у згаданій статті П. Л—ого ми бачимо зовсім иншу картину. П. Л—ий пише: «цікаві також числа, що характеризують стан українізації серед від-повідальних робітників наркоматів УСРР. Загальне число їх 620, що за національністю розподіляються так: українці — 158, росіяне — 258, євреї — 176, інших — 35». Отже — серед відповідальних робітників наркоматів УСРР (а це ж і є фактична влада) кількість росіян більше н а с т о , а жидів на 18 від кількості українців, а разом 469 чужинців

проти 158 українців. Тепер далі: «кваліфіковані робітники («специ») наркоматів та центральних установ (трести то-що). У нарксматах маємо 523 спеціалісти, з них — українців — 159, росіян — 166, євреїв — 172, інших — 26». Отже і серед «спеців» українців менше ніж росіян, чи жидів. Хиба ж це влада українська, а не чужинська? Очевидно той, хто писав передову, не зовсім добре знає фактичний стан справи та мало знайомий із статистикою, бо нам навіть «переконувати своїх прихильників» не доводиться — цифри самі це зроблять. Чужинці керують Українсю, але більшовикам треба, щоб вони не були чужинцями, хоч по мові. Звідси й українізація.

Після наведеної паралелі не можемо оминати ще кількох признань, з яких де-які надзвичайно цікаві. Автор передової каже: «правда бо є в тім, що радянська влада не добачає різниці між службовцем українцем, росіянином, євреєм...» Може з погляду інтернаціональної моралі це й так, але знову таки цифри показують, що влада цю різницю добачає, бо чому росіян на відповідальних посадах перебуває більше, ніж українців? Влада, мовляв, «не думає, що неукраїнці не мають права бути державними урядовцями...» Звичайно «не думає», тим більше, що вона «не думає», а робить, бо «радянська влада не примушує нікого розмовляти українською мовою, не силує ані робітника, ані обивателя, але вона має право пристосувати свій апарат державний до обслуговування тих завдань, що стоять перед нею». Ось тут і проговорився автор передової. Ясно: мета українізації — «пристосувати свій державний апарат до обслуговування тих завдань, що стоять перед нею». А яких завдань? То ми вже знаємо, тут вже можна обійтися й без признань, це — зрозуміло.

А чи має вона право на це, то це інше питання. На нього дасть відповідь оте саме «перманентне явище», як українізація.

А коли до цього додати, що сама партія КПБУ, що хоче «пристосувати свій апарат державний до обслуговування тих завдань, що стоять перед нею» — є тільки філією московської компартії, то тоді байка про суверенність УССР та незалежність її в СССР — лишається тільки байкою для тих, які українізацію вважають не «перманентним явищем».

В. Р о м а н а.

ДО СПРАВИ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ.

За час перебування на чужині по-за межами батьківщини наша еміграція здобула чимало культурних цінностей (Вільний Університет, Українська Господарська Академія, Педагогічний Інститут, та ин.), але вона забула про одну, яка має не меншу вагу для піднесення культурного розвитку нашого народу. Це справа заснування курсів заочного навчання. Не дивлячись на велику цінність наших освітніх огнищ у Ч. С. Р., вони можуть бути використані лише тими, хто має матеріальні засоби (цього сподіватися від емігранта дуже

тяжко) чи можливість добути вільний переїзд до Ч. С. Р. (що неможливо для наших братів з Галичини чи Буковини), а між тим багато є українців, що хоч і бажають набути потрібну освіту, але через ті непереборні перепони, вони примушені залишити всяку мрію про поширення своєї освіти. От для таких дуже пристосувалися б курси заочного навчання. Молодь наша б могла, не позбавляючи себе засобів на життя та не кидаючи себе на не певну ласку кого-будь, користуючись та користуючись вказівками навчителя, що по писемних працях — відповідях на запитання слідкує за розвитком освіти учня, могла б набути освіту чи то загальну чи фахову.

Майже всі європейські народи зрозуміли величезне значіння поширення освіти серед свого народу, користуючись цією системою і заснували в себе подібні курси (Америка, Англія, Німеччина, Франція, Чехословаччина, Польща і навіть Італія на еміґрації у Франції). Тільки ми, через нашу владу довго «чухати потилицю», раніше ніж за щось взятися, не дивлячись на великі здібності нашої нації, як завжди, задніх пасемо, і до цього часу не спромоглися закласти щось подібного.

А жалко, бо маємо досить наукових сил і можливости, щоб це перевести в життя. Тут у Чехословаччині, як ні в одній з інших держав, що дали притулок українському еміґрантові, зібрано до купи стільки наукових національних сил і їх слід було б використати на благо нашого народу.

З значені курси можна б було закласти при якій-будь з наших вищих шкіл в ЧСР, а біля неї об'єднати потрібні наукові сили в ЧСР суцці. Мені здається, що для цього найбільш надається Україн. Господ. Академія в Подєбрадах, бо в ній як раз маютьс'я відділи з науками що матимуть практичне значіння і на еміґрації і на батьківщині (Лісовий-межовий, агрономічний, хемічний, гидротехнічний, статистичний, кооперативний, банковий). От же коли-б до них додати фахові сили по загально-освітніх і спеціальних (для заснування загально-освітнього відділу), по теорії та історії музики (диригеський відділ) та чужо-земних мов, (між иншим радив би ввести й мову есперанто, для використання її через членів Всесвітнього Есперантського Союзу, які радо листуютьс'я з товаришами по мові, для пропаґанди наших національних змагань), то можна б було закласти курси ліпші від російських.

Мені можуть закинути, що на це потрібні великі кошти. Як раз навпаки. Примаючи на увагу, що Видавничим Товариством при УГА та Видавничим фондом у Празі видано багато різних підручників та лекцій, потрібних для зазначення курсів, які вони радо дадуть на комісію, так само як і інші видавництва за межами Великої України, то головний видаток, як друк необхідних лекцій, відпадає. Що ж торкається оплати персоналу, що буде переводить перевірку відповідей учнів, то мені здається, що серед нашого професорського персоналу багато знайдеться таких, що радо, на першій час безкоштовно переводитимуть цю працю; тим більш, що це і їм буде користно, щоб пере-

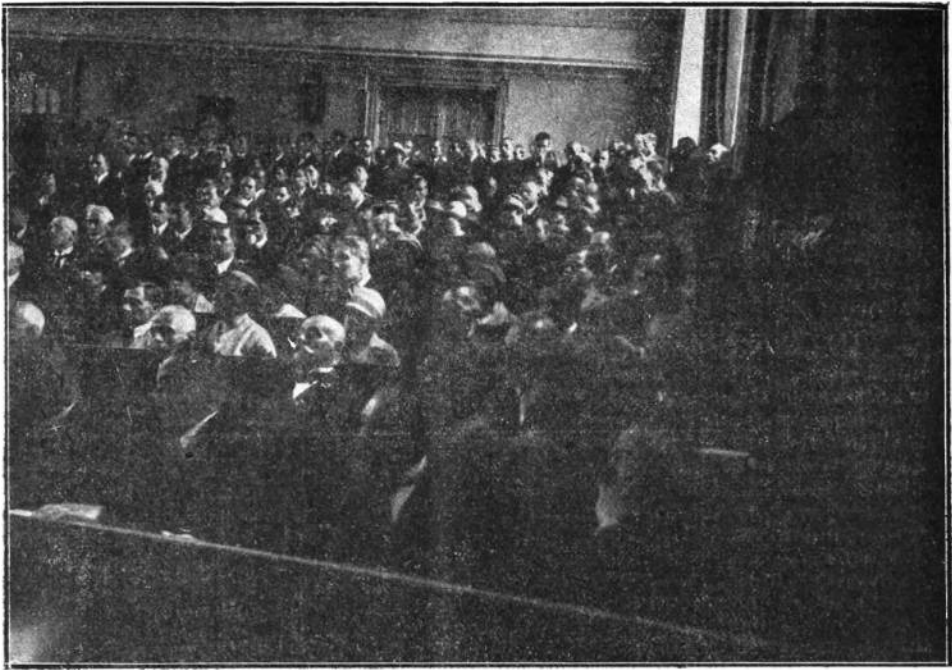

Президія на урочистім відкритті Українського Наукового З'їзду. Сидять (з ліва на право): проф. О. Шульгин, генер. секретарь Укр. Академ. Комітету, проф. С. Дністрянський, голова правничої секції, акад. проф. С. Смаль-Стоцький, голова істор.-філолог. секції, проф. О. Колесса, ректор Укр. Університету, голова Укр. Академ. Комітету, проф. Зубатий, президент Чеської Академії Наук, проф. Ванчура, ректор Чеського Карлового Університету, акад. проф. Ів. Гербачевський, голова Укр. Наукового З'їзду, проф. Б. Іваницький, голова астрономічно-лісової підсекції, проф. В. Сімович, заступник голови Організац. Комісії з'їзду, доц. Є. Сокович, голова інженірно-математичної секції, проф. В. Матюшенко, голова медичної секції.

вірити свої праці що до популярного їх викладу (відомо, що фаховцеві дуже тяжко перевірити, що саме в його праці не досконало з'ясовано для не фахівця).

Видатки ж по рекламі курсів та друку проспектів і запитань, а також і по листуванню з учнями на першій час дуже не великі і їх можна здобути тим чи иншим шляхом. Зрозуміло, що всі видатки в майбутньому покриються з платні учнів за навчання. Отже справа заснування подібних курсів не така вже тяжка, потрібне лише бажання і енергія, а решта злягодиться.

Ще одне питання, яке відіграє серйозну роль в розвитку зазначених курсів — це заснування по державах, де перебувають українці,

Урочисте відкриття Українського Наукового З'їзду в Празі 3-го жовтня 1926 р. Права половина салі Геологічного Інституту на Альбертові.

центрів для одержання грошей. Серйозність цього питання полягає в тому, що дуже тяжко і не зручно з одної держави перевести гроші в другу, і це відбиває охоту, а іноді й унеможливорює користування зазначеними курсами. Над цим питанням організатори курсів мусять добре поміркувати.

Я вірю в щире співчуття й допомогу старшій генерації нашої існуванню цих курсів, але що до переведення нею цієї справи в життя я не йму віри, бо занадто вона в більшості своїй зробилася «тяжка на підйом» та й знесилилася, а тому звертаюся з закликом до молодшої генерації наукових сил та студентства, у яких більше запалу та енергії.

Візьміться за цю справу, переведіть її в життя і поставте на реальний ґрунт! Справа це актуальної ваги. Яку величезну послугу зроблять ці курси для нашого народу, розкиданого долею по цілму світі! Досить познайомитись з прсспектами «Русских курсов заочного обучения», які зараз знаходяться в Парижі. За яких 4 роки з маленької організації з 7 предметами викладу вони розвинулись у могутню організацію з більш 140 предметами викладу та по над 4000 учні, і дали вже можливість 1200 учням одержати бажану освіту. Росіяне пишаються цією організацією і цілком справедливо. Маю надію, що й ми могли б ще більш пишатися своєю організацією подібних курсів.

Ф. Гай-Гасвський.

Товариство Українських Кооператорів в Чехословачії.

В скорому часі після заснування Української Господарської Академії в Подєбрадах (1922-го року) по ініціативі невеликого гуртка студентів економічно-кооперативного факультету порушено було питання про організацію українських кооператорів в Ч. С. Р. 25-го вересня 1922 року відбулися перші установчі збори, які згідно прийнятого статуту поставили перед товариством такі завдання:

1) всебічне поширення кооперативних студій між своїми членами, та 2) розповсюдження кооперативних ідей між українським громадянством. Для виконання намічених завдань Т-во організувало свою власну бібліотеку, улаштувало: лекції, реферати та доклади на кооперативні теми; наязало зносити з ріжними кооперативними організаціями українськими та інших європейських країн. При чому пропаганда кооперативних ідей призвела до заснування при Українській Господарській Академії ощадно-позичкового кооператива («Єдність»), який з успіхом розвивається та принсить студентству немалу користь.

Як вже було згадано, при Т-ві існує фактова книгозбірня, яка має вже багато цінної літератури, що дає можливість поширювати кооператорам свої фахові знання та переводити спеціальні студії. Всього в книгозбірні мається до 700 чисел — назв літератури, разом на суму коло 6.000 кч. Книгозбірнею стало користується пересічно 50% членів. Читальня Т-ва, що існує з березня місяця цього року мала пересічно на день 15 назв кооперативних та 7 загальних громадсько-політичних часописів на ріжних мовах. Читальнею користуються не лише члени, а й сторонні особи.

Маючи звязки з ріжними кооперативними організаціями, т-во обмінювалось з ними кооперативною літературсю як свого видання (досі Т-во само видало «Кооперативний Альманах» чч. 1, 2, 3 та «Кооперативний Огляд» чч. 1-4, разом 30 літографованих аркушів), так і інших видань, що мались на книжковому складі т-ва. За минулий піврічний відчитний період розіслано кооперативної літератури разом на 400 кч..

В Т-ві часто відбуваються сходини, присвячені головним чином докладам учасників Т-ва на ріжні кооперативні теми. Всього за останній період відбулось 10 сходин. Пересічно брало в них участь 30% членів. Ця діяльність Т-ва не розвивалася більше тому, що більшість наших кооператорів одночасно приймає участь ще в двох академічних кооперативних семінарах.

В Т-ві на цей день об'єднано 38 кооператорів та 7 кооператорок, разом 45 осіб. Кошти Т-ва складаються із що-місячних членських внесків — 2 кч. та з допомоги Академії. Баланс Т-ва на 1-ше Липня ц. р. виносить — 7.953 кч. 22 гел.

Виконавчими виборними органами Т-ва є: Управа, в склад якої

входять тсгарині — Гнатченко Микола, Зазімо Володимир, Кушинський Антін, Прокопів Іван, Шматко Іван, та кандидати до неї — Кість Андруй, Кардасевич Борис і Надзірна Рала: т. т. Безручкова Софія, Василенко Василь, Малашко Микола, Мартос Борис та Петрова Тамара.

З бігом часу, перед Т-вом повстали нові потреби й нові перспективи, тому в році 1925-му Т-во було реорганізоване й прийняло иншу назву (наведену вгорі). Як відомо, частина членів Т-ва кінчає студії в Академії і мусить знайти практичне приміненнє для потенціальної духової сили, яку придбали на протязі майже п'ятилітнього навчання як теоритичного — в лекційних високошкільних студіях та праці на кооперативних семінарах Кооперативного Відділу У. Г. А., так і практичного в часі вправ в своїх студентських кооперативах: споживчому — «Україна», гозетковому — «Єдність», продукційній спільці «Праця» та нарешті і в своїй ідеалістичній професійній організації.

В міру сил та можливостей Т-во взялося за виконання цього чергового завдання (підшукування праці). При чому наші кооператори всеціло не покладались на заходи Бюро Праці, що існує при Академії та в якому Т-во має свого представника, а провадили цю акцію і в самодіяльний власний спосіб. Виконавчі органи Т-ва тримались тої провідної думки, що праця Т-ва має бути скерована по такому плану, щоб по можливості ні один молодий кооператор, по закінченню Академії, не тратив своїх сил та енергії десь на чужині, а приніс їх скоріше на практичну користь рідному народові. Тому то Т-во за останні півроку своєї діяльності навязало ближчі зв'язки з українськими кооперативними центрами на наших Галицько-Волинських землях. Управа Т-ва вияснила умови кооперативної праці і сучасні потреби українського кооперативного руху на цих землях і подала їх до відома закінчуючих студії в Академії. Т-во вже одержало кілька прихильних, а почасти і конкретно позитивних відповідей, що до забезпечення працею наших молодих кооператорів, які вже в недалекому часі приступлять до живої практичної роботи. Це питання було Т-вом порушено вже перед відповідними чинниками, з меток уможливлення переїзду бажаючих в Галичину та на Волинь.

Дальша доля нашого Т-ва буде залежати від того, наскільки йому властєся допомогти своїм членам приміщенням на фахову працю й зв'язатись тісними зв'язками з українською кооперацією на всіх наших землях.

Сподіваємось, що на ці потреби відгукнуться й найкраще допоможуть наш центральні кооперативні установи в Галичині та на Волині. Ми віримо в кооперативну солідарність та глибоку свідомість необхідности товариської взаємодопомоги у щирих прихильників та провідників кооперативного руху в краю, які спричиняться до здійснення головної мети Т-ва — допомогти своїй українській кооперації та дати їй ідейно відданих та підготовлених до праці робітників.

Отже сподіваємось на прихильну увагу українських кооперативних союзів та українських кооператорів в краю.

Виставка Української Студії Пластичного Мистецтва в Празі.

(16-28. XI. 1926 р.)

Щорічні вистави Студії в осени робляться традиційними. Перша вистава р. 1924 складалася з праць п. л. професорів Студії: Мако, Кулеця, Стахівського, Мозалевського та С. Тимошенка. Вистава р. 1925 складалася з учневих ліній робіт. В цьому році маємо другу учневу виставу.

Коли торік, не зважаючи на добре виконані праці, неможливо було сказати нічого певного що-до майбутнього напрямку Студії і заінтересованія нею серед нашої мистецької молоді, то тепер ми бачимо цей напрям, ми бачимо масовий вияв і школи, а також і творчости. Те, що було видатним на виставі попереднього року, але нечисленим, тепер тоне в масі просто доброго.

Цей масовий поступ Студії особливо помітний в школі проф. Мако. В рисункові класичного напрямку ми бачимо принцип школи і міцну підвалину для майбутнього її розвитку. Уже в переході де-яких учнів до малярства в цій школі видно оправдання методичної вправи в рисунку. Так п. Хмелюк дав добрі зразки сполучення малярства і рисунку високої вартости. П. Родіонов у пейзажах виявив не аби який художній смак, а також дав серйозно опрацьовані агіти і сильний етюд жіночої голівки. П. Паливода показав визначні досягнення у портреті, який своєю поетичністю і викінченістю міг би бути оздобою і не учневої вистави. В актах і портреті п. Вовка бачимо оригінальне сполучення графіки з малярством, що відповідає вимогам сучасної класичної школи. Портрети п. Антоновичевої приваблюють свіжістю барв і чистотою рисунку. Декоративне панно під ч. 19, а також портрет під тим же числом вказують на значне обдарування майстра, а на пейзажах під ч. 13 спочатку не звертаєш уваги, а потім одніюеш їх і не можеш відірвати свого зору від них: така шляхотність тону, так добре передані віддалення грубими мазками; це справжні естетанські віршники на полотні, підібрані при тім в цілій гамі тональності.

Все це праці старших учнів школи, але є й молодші, як напр. п. Орлов з його чуттям при незграбному ще рисункові, панна Яковлева з доладнім, але не твердим ще рисунком, п. Кричевський (син) з старанно викінченим рисунком і нахилом до композиції.

В школі проф. Кулеця імпресіоністичні твори відійшли на другий план. Очевидна потреба серйозної школи, щоб утворити в модерних напрямках видатні речі. Праці самого проф. Кулеця, що були виставлені р. 1924, дають доказ, до яких великих досягнень можна дійти в цих напрямках.

Виставлені у великому числі праці учнів проф. Кулеця вражають своєю колоритністю. Переважають етюди з живої природи. З окрема відмітимо етюди п. Янської і Фартуха. П. Іванець зробив поступ: впадає в очі твердість колориту у нього.

З молодших п. Гранківський виставив сильні речі, що видаються свіжістю етюду і оригінальністю колориту. У п. п. Буткевича та Левиньного бачимо також прагнення до колоритности при слабшому рисункові.

В скульптурній школі проф. Стахівського виставлено невелике число праць. Без сумніву талановиті твори п. л. Шимацької та Частухиної, Бюсти п. Родіонова вказують, що йому би вдалися речі з твердого матеріалу.

Однак обставлена скульптурна школа бідно з огляду на еміграційні умови. Роботи з каменю неможливі за браком відповідного поміщення та коштів.

Новинною на цій виставі — цілий ряд добрих праць з графіки школи проф. Кареля (проф. чех, що вступив на місце проф. Мозалевського). Учні в цій школі працюють над різними галузями графіки

офорт, дереворит, акватинта і ин.). Видатні речі п. Петруся Холодного виказують художній смак і визначну техніку молодого майстра. П. Цимбал при бездоганній техніці виказав також багатство сюжетів та гумор в їх передачі. Речі п. Вовка у графіці можливо зразу впзнати по якійсь наївності в їх стилізації. Сильні речі п. Омельченка і викінчені п. Іванця. Спроби орнаменталізації п. Антоновичевої у деревориті безперечно вдатні. Слабші речі п. Сіротського — російського казкового стилю.

В цій школі ми бачимо тако ж уже закінчених артистів, праці яких (переважно окладинки та ілюстрації до книжок, ex-libris'и), знаходять своє визнання.

Графічна школа також ще не зовсім обставлена, а тим часом графіка — в її різних галузях — тепер особливо має великий попит.

*
* *

Українська Студія Пластичного Мистецтва переходить у третій рік свого існування. Почата в дуже скромній обстановці, вона тепер лише стає на ноги. Зорганізована по типові високих художніх шкіл (академії мистецтв). Крім практичного навчання по різних галузях мистецтва викладаються також теоретичні предмети: історія мистецтва — проф. Дм. Антонович, класична археологія — проф. Ф. Слюсаренко, естетика — проф. В. Січинський, пластична анатомія — проф. Ю. Русов. З практичних предметів архітектура (проф. С. Тимошенко) по місцевих умовах викладається через семестр. Бракує ще класу композиції, в якому учні, сподіваємося, дадуть також визначні твори, взявши сюжети для них з українського життя, природа та історії.

Ф. С.

МІЖНАРОДНІЙ КОНГРЕС ЗЕМЛЕМІРІВ В ПАРИЖІ.

Від 15 по 18 жовтня б. р. по ініціативі спілки французьких землемірів (Union des Geometres-Experts français), відбувся в Парижі 3-ій міжнародний конгрес землемірів. Метою його було створення міжнародної федерації землемірів для поліпшення положення їх в різних країнах з матеріального, інтелектуального і соціального боків та для поширення дружніх зносин.

Конгрес був одчинений під високим патронатом Голови Ради Міністрів і міністра фінансів, міністра закордонних справ, міністра хліборобства, міністра робіт публчних, міжнародного Інституту Інтелектуальної Співпраці та цілої низки інших високих осіб та інституцій.

На конгрес прибуло 15 офіційних делегатів від урядів держав, а саме: Німеччина, Австрії, Бельгії, Данії, Іспанії, Великої Британії, Угорщини, Мадагаскару, Голандії, Польщі, Сербії, Швеції, Швейцарії, Чехословаччини та Тунісу. Крім цього від 15 держав прибули делегати від землемірних спілок, серед яких були представники також і Південної Африки та Латвії. Далі було де-нілька спеціальних делегатів, а саме: від Люксембургу, Сирії, від Української Господарчої Академії в ЧСР, від Російської Академії Наук і від міста Москви.

Українську Господарчу Академію заступав інженер, доцент геодезії, п. Леонид Грабина.

Таким чином на конгресі зішлись представники двадцяти одної нації. Не було лише уповноважених представників ні з Великої України та Кубані, ні від Західної України.

Працю конгресу було поділено між чотирьма комісіями. В першій комісії було розглянено 1) Уніфікацію означень при обрахунку прямокутних координат і 2) уніфікацію конвенціональних ознак на межових планах.

В другій комісії розглядалися питання удосконалення методі пристроїв при геодезичних вимірах.

В третій комісії розглянено статут і освіту землеміра.

Український делегат доц. Грабина в імені З'їзду Геометрів кладе вінок на могилу Невідомого Солдата в Парижі.

В четвертій — обмірковувалося питання: землемір і земельне володіння.

По всіх цих питаннях конгрес виніс певні постанови, які ми подамо другим разом. Під час конгресу була одчинена в Національній Бібліотеці Парижу виставка фахових праць і геодезичних пристроїв. На цій виставці був експонований і перший український курс геодезії (обсягом біля 2.000 сторінок) єдиного українського делегата на цьому конгресі п. доц. Грабини.

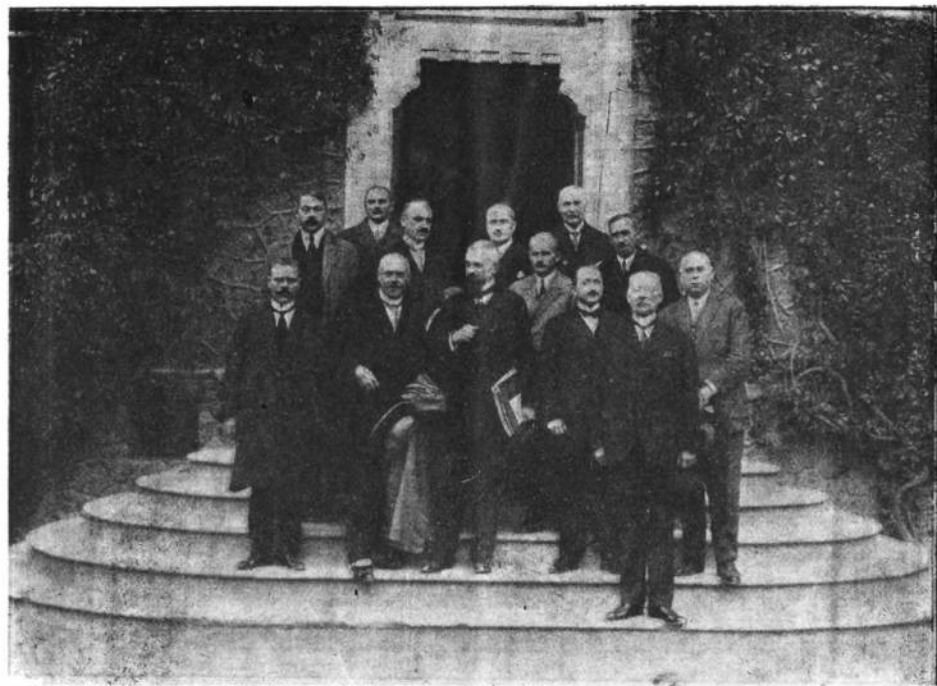
17 жовтня о 11 год. ранку в імені міжнародного конгресу землемірів було положено розкішний вінок на могилу Невідомого Солдата, причім українському делегатові п. доц. Грабині була предложена висока честь власноручно возложити цей вінок вкупі з делегатами від Чехословаччини і Польщі.

17 жовтня в готелю Лютеція відбувся урочистий бенкет під головуванням міністра хліборобства. На бенкеті взяли слово представники десяти народів. З слов'янських делегатів не взяли слова лише представники Росії. Коротенька промова українського делегата доц. Грабиниви, голошена французькою мовою, кінчалася словами: «Українські землеміри разом з землемірами Франції та інших країн творять Велику Міжнародну Спілку Землемірів, і українські землеміри покажуть всьому світові, що вони достойні сини великого сорокмільйонного українського народу.

Хай живе Міжнародна Спілка Землемірів і хай живе славетна Франція».

Гучні оплески засвідчили про симпатії до України присутніх.

Так заклалася в Парижі міжнародна спілка землемірів.

Група слов'янських делегатів на Міжнародному З'їзді Геометрів в Парижі.

Можна пожалувати, що окуповані українські терени були позбавлені можливості взяти участь в цьому конгресі, гаслом якого було накреслено: «Спілка утримується від втручання в політичне і релігійне життя, так само як і расові конфлікти». Тяжко припустити, щоб українські землеміри з Великої України не домагалися виїхати на цей конгрес. Щоб згати їхню думку, досить почитати місячник «Земельник», що за грудень 1924 р., де на кожному кроці пишеться про необхідність організації; «організованість — перш за все», «конференції повинні допомогти спільці і самим собі у вишуканій найкращих форм нормалізації праці та взаємовідносин з адміністрацією»; «треба розв'язати й хоробливу справу з «задільною» платією землемірам в бін; доцільного розподілу коштів та нормальної нагрузки виконавців», каже прикладом стаття: «До українських конференцій спеціалістів сільського господарства».

— «Треба встановити нормальний заробіток землемірові», «працю землеміра треба поставити в нормальні умови» кричить друга стаття під заголовком: «Нора унормувати працю землемірам».

І ось, коли прийшов момент зійтися українським землемірам з їх закордонними колегами і на ділі здійснити засаду, що в об'єднанні сила, — вони були відсутніми. Ясна річ, як по добрій волі. Їх просто не пустили. І це добре зрозуміли в Парижі, де свято схмляють голову перед нависом в Чантезжі: «Vivre libre ou mourir».

Роменський Л.

З МІЖНАРОДЬОГО ЖИТТЯ.

Тільки недавно дійшли до європейської преси більш точні відомості про перебіг паназійського конгресу, що відбувся в Токіо на початках серпня.

На конференцію зібралось 37 делегатів, що представляли Китай, Японію, Індію, Філіппіни та Корею; ананітський представник, затриманий японською владою, ~~приняв участь лише в останньому засіданні.~~ Що-ж до Афганістану, то його представник не з'явився, бо, як він повідомив, загубив свого паса. Таким чином, конгрес не був ні такий численний ні такий імпазантний, як того сподівались його учасники.

На початках справа йшла не гладко, бо іношці та японці не могли погодитися що-до денного порядку і тижня за посередництва представників Індії пощастило знайти компромісну формулу. Президентом конгресу було обрано п. Імазато, депутата японського парламенту. Першою ~~точкою~~ конгресу було затвердження статуту Паназійської Ліги. Дев'ять його параграфів мають такий зміст:

Паназійська Ліга заснована для реалізації сталого замирення, базованого на рівності та справедливості; мета її — рятувати довершену волю та добробут людства, гамуючи всякі сварки між класами, расами та релігіями. Для досягнення зазначеної мети Ліга має реалізувати: а) визнання азійської культури як інтелектуальної так і матеріальної б) реформу умов життя азійських рас, що знаходяться зараз під європейським пануванням, в) анулювання усіх односторонніх договорів, складених досі між азійськими країнами, г) співробітництво азійських рас у напрямі інтелектуального, економічного та політичного прогресу, д) сприяння розвитку азійської промисловості. Місце осідку Ліги — Токіо; Філіппіни — по інших видатних містах. Найвищий виконавчий орган Ліги, — Рада, складається з 25 осіб, обраних на рік загальними зборами, і має збиратись раз на рік; Рада сама вибирає свого президента; вона має також право запрошувати на загальні збори всяку особу, що зробила великі заслуги азійській справі. Усі подібні до Ліги організації, що існують в азійських країнах, можуть бути офіційно визнані Лігою.

Ліга засідала три дні й ухвалила одинадцять резолюцій із них найбільш важливі такі: 1) засновання паназійської фінансової організації, 2) утворення азійського університету, 3) зниження обмежень що-до в'їзду китайських робітників до Японії, 4) утворення катайсько-японського комітету для регулювання суперечок між цими країнами і 5) змагання, ~~аби~~ Ліга Націй винесла постанову про рівність рас.

Характер майбутньої чинності Паназійської Ліги означено в заяві деп. Імазато, головного ініціатора першого президента Ліги, що він її зривив перед відкриттям конгресу:

«Конференція, — сказав він, — має на меті дискутувати ті культурні, політичні та економічні питання, які цікавлять Азію, в умовах більшої волі, ніж проходить дискусія в Лізі Націй. Наш ідеал — не війна проти чужих частин світу, — але — об'єднана Азія, гармонійно замирена з ілим Швітом. Ми — організація, що не має жадних зв'язків з офіційною владою, ми не маємо наміру міняти сучасну орієнтацію політиків наших країн; ми бажам лише впливати на громадську опінію аби досягти в цей спосіб певних результатів. Я знаю, що де-хто з членів конгресу буде змагатись поставити некучі питання про цілковите звільнення азійських народів од чужого ярма. Але я, персонально, переконаний в тому, що наспучи загально, азійські народи самі приготували собі сучасну свою долю: Ми повинні ~~спричинитись до того, щоб вони зрозуміли це».~~

Американські та англійські газети Далекого Сходу, що видрукували що-помірковану заяву, додають, однак, що єдине почуття, яке об'єднує між собою членів конгресу, — це анти-європейський їх настрій і що європейці не сміють того легковажити, бо Паназійська Ліга — це тільки, — на

зовні не дуже вдалий,— але все таки безсумнівний початок великого діла, що може піти на велику користь вселюдської справи, але може випасти і на велике горе для неї.

Конгрес 1927 року має відбутися в Пекині.

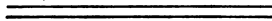
Observer.

З СУДОВОЇ СПРАВИ.

— У вівторок, 30 листопада, судовий слідчий п. Пейр допитував проф. М. Славінського.

— Судова комісія готує до друку меморандум про погроми, написаний проф. Ол. Шульгиним французькою мовою.

— Судова комісія впорядковує надіслані їй документи, що їх має передати до розпорядимости слідчого.

.....

ОБ'ЄДНАНА УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА У ФРАНЦІЇ.

Управа Об'єднаної Української Громади у Франції повідомляє шан. членів громади, що сходина відбуватимуться що суботи в постійному помешканні громади.

Перші сходина відбудуться в суботу 11-го грудня с. р. о 8-й год. вечора.

Б у д е :

- 1) Доклад Д-ра Л. Чикаленка: «Доісторичні підстави української культури».
- 2) Концертний відділ.
- 3) Обговорення справи влаштування Святої Вечері.

У П Р А В А.

Адреса Громади: 54, rue Mademoiselle, Paris, 15. — Мерпо: Vaugirard або Cambronne.

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

— В Українській Академії Наук одкрито 18.ХІ з великою урочистістю марксо-ленінську катедру. Має вона розробляти науку Леніна, готувати червону професуру, провадити «роботу серед широких народніх мас». Катедру поділено на три секції; має вона низку кабінетів, звісно, кошти, добре помешкання і 30 аспірантів. Само собою «катедра має щільний зв'язок з усіма аналогічними науковими центрами Союзу, як от комуністичною академією в Москві, інститутом марксизму в Харкові та инш». («Ком.» ч. 267).

Це, на думку «Прол. Пр.» ч. 267, «надзвичайної ваги наукова установа; це вже видно зі всіх тих сил, що згуртувалися навколо Катедри й що зібралися на урочисте відкриття. Молоді аспіранти з талановитої молоді і марксисти з досить великим стажем і певними іменами в Києві в ролі наукових співробітників і дійсних членів Катедри», а на чолі їх нове світило: тов. Левік...

— В Етнографічний Комісії УАН йде жвава робота по організації мережи кореспондентів на місцях. Їх є вже понад триста. Збираються матеріяли, провадиться науково-дослідча праця. Вийшло дві книжки «Етнографічного Вістника», третя друкується. Видається бюлетень. На останньому засіданні 17.ХІ зроблено доповіді: С. Якимович — Нові дані за останні дні Кармелюка; В. Камінський — Питання біографії Чубинського. («Прол. Пр.» ч. 266).

— В Асоціації Сходознавства на останніх загальних зборах обрано нове правління. Знято клопотання про дозвіл 2-го всеукр. з'їзду сходознавців у Києві, про відкриття науково-дослідчої катедри в Києві та Інституту, з «програму Інституту буде погоджено з катедрою марксизму» («Пр. Пр.» ч. 266).

— В Укр. Наук. Інституті Книгознавства 21.ХІ відбулося прилюдне засідання комісії мистецтва книги, присвячене Г. Нарбутові.

— Науково-дослідний Інститут Шевченка. — Укр. головнаука ствердила положення про науково-дослідний інститут Шевченка.

Згідно з положенням, інститут матиме шість наукових кабінетів. Перший вивчатиме перед—Шевченківську українську літературу. другий — біографію Шевченка, третій — переводитиме дослідження творчості Шевченка, четвертий — вивчатиме Шевченківську бібліографію, п'ятий — вивчатиме перед-Жовтневу укр. літературу і шостий — після-Жовтневу укр. літературу.

Чотири кабінети міститься в Харкові, а два в Києві.

На директора інституту призначено відомого академіка Багалія. («Прол. Пр.» ч. 266).

— Науково-досвідна катедра кооперації. — Укрголовнаука погодилася на заснування її при кооперативному технікумі у Києві, але грошей не дала: мають постачити кооператори. («Прол. Пр.» ч. 251)

— С. Г. Науковий Комітет. — Наркомзем опрацював проект комітету, що має бути центральною сільсько-господарською науковою установою і притягнути до себе найвидатніші сили. («Ком.» ч. 264)

— Новий Ветеринарний Інститут. — Порушено справу про відкриття його в Катеринославі. («Ком.» ч. 264)

— Історично-археологічна експедиція. — За неровництвом проф. Яворницького, відбудеться історико-археологічна експедиція в районі Дніпрельстану. Знайдені підчас розкопів пам'ятки можливо стануть за основу для створення на місці дуже важливого для науки музею Дніпрельстану. («Ком.» ч. 265).

— Наукові командирування. — За планом Академії Наук, на 1927 рік передбачається улаштувати 31 командировання за кордон наукових робітників Академії. Передбачається також спеціальне командировання до Одеси, щоб одержати архітектурні матеріали для відновлення Шевченківського будинку в Києві. («Прол. Пр.» ч. 251).

Цими днями за кордон виїздять в наукову командировку професори Київського Художнього Інституту художники: Таран, Бойчук та проф. Межигирського керамічного технікуму Седляр. За три місяці художники мають ознайомитися з новітніми мистецькими течіями та художнім виробництвом; з пам'ятниками мистецтва та художньою школою закордоном. Художники побувають у Берліні, Парижі, Флоренції, Венеції та Львові. («Вісти» ч. 263)

— «Думка» лагодить ся з а кордон. — У «Думці» ведуться підготовчі роботи до організації концертної подорожі за кордон за маршрутом: Берлін — Париж. Мета цієї подорожі ознайомити Європу з українськими народними й революційними піснями. В зв'язку з цим турне склад «Думки» буде значно поповнено. («Ком.» ч. 266)

— Кого прийнято до вищих шкіл? — З прийнятих 6.048 чол. за соціальним станом студенти розподіляються так: робітників — 28 відс., селян — 25 відс., трудової інтелігенції й службовців — 43 відс., та кустарів коло 4 відс. Торік кустарів було прийнято тільки 1 відс. («Прол. Пр.» ч. 266).

«Комуніст» (ч. 265) особливо радіє з того, що «яскравою рисою прийому цього року є те, що до вузів не прийнято жадний людини з нетрудового елементу, тоді як минулого року нетрудовий елемент становив у новому прийомі 5,5%».

— А про з того виждить, — показує Конференція лікарів Київщини, яка констатує, що лікарі, що їх випускають ВУЗ'и, не здатні до того, щоб одразу розпочати роботу. Отже ПБ гадає, що з тими ухилами, що бувають у Медінститутах, треба боротись. («Пр. Пр.» ч. 268)

Лікувати ці «трудові елементи» не здатні, але зате «в професійній та громадській роботі лікар почав відігравати певну роль. Відсоток лікарів у виборних організаціях збільшився». («Пр. Пр.» ч. 268)

Нехай населення хоч помірає без допомоги, аби медицина мала «комуністичний ухил».

— Новий науковий журнал. — Ботанічна Секція Сільсько-Господарського Наукового Комітету України розпочала видавня органу «Труди сільсько-господарської ботаніки». («Вісти» ч. 264).

— Нова газета. — З кінця листопада в Харкові починає виходити нова «всеукраїнська масова робітничая газета» «Пролетар». («Прол. Пр.» додає в тому зв'язку «великої ваги», бо «мовний розривний між робітництвом і селянством є велика загроза, а газета «зближить наше робітництво з укр. селянством». Так і пишуть: «наше» з «українським». («Прол. Пр.» ч. 274).

— В секр. день музики. Ухвалено перевести з початку грудня. Цього дня «всі опери,

драмтеатри і робітлуби переведуть вечірню укр. музичну з доповідями про музичне будівництво на Україні». («Прол. Пр.» ч. 271)

— В Укр. Народ. Театрі в Києві грають М. Садівський та П. Саксаганський («Прол. Пр.» ч. 267). До Києва приїхала М. Заньковецька.

— В Укр. Академ. Оперовому Театрі відбулася перша вистава «Майстерзінтерів» Вагнера. («Пр. Пр.» ч. 271).

— Нові укр. фільми одеської фабрики: «Микола Джеря» за І. Левицьким, «На здохні за долею» («Дорогою ціною» М. Коцюбинського), «Тарас Трясило» (за поемою Сосюри) та «Зникле село» (Катерина на Україні). («Прол. Пр.» ч. 267).

* * *

— «Українізація». На кївській мійській виставі стінних газет з 300 укр. мовою було тільки дві («Пр. Пр.» ч. 251). («Прол. Пр.» ч. 251), обслідувавши 50 газет, пише:

«Українською мовою жадної стінгазети — нема, це зважаючи на те, що по деяких підприємствах українців є 40-70 відс.»

— На місці Шевченка — Дзержинський! «Вістям» (ч. 254) з Кременчука скаржаться: «Театр ім. Шевченка тепер перетворили... в клуб ім. Дзержинського. В другому держ. театрі ім. Ревенка цілий сезон грали руська драма, а більше театрів в місті ніяких немає, так що приїхати сюди, хоч би на гастролі, ніяка інша українська трупа вже не зможе».

— Бракує грошей в школах. — На черговій сесії ВУЦВК заявлено: «Питома вага бюджетна Н. Ком. Освіти в республіканському бюджеті цього року зменшилася. На душу населення країни на потреби освіти витрачається менше, а ніж в РСФРР» («Пр. Пр.» ч. 268).

А що говорять це не аби що, а прихально, заступник комісара,

то доводиться цьому вірити: грошей ва мало. Звісно, для українців, бо коли справа торкнеться нац. меншостей, то цей брак певне не відчувається. Принаймні, про це свідчать самохвальні голоси сов. преси.

* * *

— Освіта серед нац. меншостей. — Протягом останніх років Наркомос України розгорнув велику освітню роботу серед нацменшостей, що мешкають на території УСРР. Досягнення в цій галузі характеризуються такими цифрами: 1925-26 р. на Україні було 454 єврейських шкіл соцвиху, 337 — польських, 621 німецька, 31 — татарська, 74 — болгарських, 17 — чеських. Навіть найдрібніші нацменшості України в значній мірі охоплено школами. Так, наприклад, австрійських шкіл є 3, шведських — 1. Всього шкіл соцвиху для нацменшостей на Україні є 1538, що охоплюють 141630 дітей нацменшостей.

Цього року на Україні також буде організовано кілька шкіл соцвиху для грецьких дітей.

Що-до профосвіти серед нацменшостей, то на Україні є 8 педагогічних шкіл, що охоплюють до 1200 учнів, 1 с. г. технікум (єврейський), що охоплює 115 учнів, 7 с.-г. профшкіл, 12 профтехнічних шкіл, що охоплюють 975 учнів, 2 музично-художні профшколи, та 12 шкіл робітничої молоді.

Політосвіту серед нацменшостей також поставлено досить широко. Радпартшкіл нараховується 8, сельбудізі — 155, хат-читальні — 364, лікпунктів — 935, клубів — 146, вечірніх робітничих профшкіл — 18.

Для розвитку науково-дослідної роботи в галузі мови нацменшостей, літератури, етнографії й т. інш. Наркомос організує найближчими роками низку окремих національних кафедр при наукових установах. Між іншим, цього року при Українській Академії Наук, утворюється науково-дослідну кафедру єврейської культури з секціями філології, історії та суспільнознавства. В галузі соцвиху 1926-27 р. має бути поши-

рено сітку трудшкіл, їх буде забезпечено шкільним майном та приладдям. В галузі с.-г. освіти цього року буде відкрито 2 німецькі, 1 єврейську та 1 болгарську с.-г. школи. Буде організовано низку курсів для підвищення кваліфікації єврейських робітників». («Ком.» ч. 267).

А цього року Наркомос «дуже збільшує сітку нац. трудових шкіл» («Пр. Пр.» ч. 269). Це піклування вже дає свої наслідки, як з задоволенням підкреслює газета, — «Особливо великі досягнення маємо в царині шкіл нацмен. Число єврейських, польських, німецьких шкіл дуже збільшилося. Дітей нацмен. школа охопила більше аніж дітей української національності: єврейських дітей охоплено школою 73 відс., німецьких та болгарських ще більше, тоді як українських ледве 52 відс. Пересічний відсоток охоплення школою дітей 8-11 років становить на Україні 60 відс.»

— Жидівсько-український словник розміром 10 аркушів має видати в наступному році «Культур Ліга» в Києві. За планом міністерства освіти вона ж має видати 710 аркушів жидівської літератури. («Пр. Пр.» ч. 268).

— Жидівська колонізація. — В Москві відбувся всесоюзний з'їзд ОЗЕТ'у. Було 300 делегатів, представники жидівські з Америки, Німеччини, Франції, Польщі, Латвії. Вітав з'їзд сам союзний староста Калінін.

«Для радянського союзу, — казав він, — не припустима річ, щоб з пролетарської країни євреї трудящі поїхали кудись шукати собі щастя (оплески) (ще б пак, а Україна на що? прим. наша). Радянський союз повинен бути батьківщиною для всіх трудящих, в тому числі і євреїв, і більшою батьківщиною ніж усяка Палестина (довго лунаєть оплески)...» («Пр. Пр.» ч. 268).

Такої ваги цьому завданню надають совіти, що навіть на спільну з ненависною буржуазією працю

ідуть в цьому ділі, беручи гроші з закордону від жидівських капіталістів. А зате й дбають про колоністів: «вибіраючи місця, — вихваляється Калінін, — ми брали на увагу звичаї, особливості єврейського народу та визначили для заселення ті землі, що найбільше відповідають його звичаям». Так на укр. землі повсталала жидівська колонізація.

«Створити нац. територію з селянською базою, — веде далі староста, — завдання велетенське». А тому уряд не шкодував ні коштів, ні землі (звісно, чужої). Та як же було її жалувати, коли, по признанню Калініна «виконуючи своє єврейське щастя, єврейський народ кує щастя Радянського Союзу». («Ком.» ч. 267).

Жидівська колонізація України — щастя совітів! Бідний же той, бідний СССР, яке непевне його щастя!

Не міг, звісно, не похвалитися перед своїм начальством про своє старання вволити його волю і Харківс, «ударивши на дріт» таке привітання:

«З метою поглиблення цієї роботи Радянська влада на Україні приступила до організації в Херсонській окрузі національного єврейського району, що буде першою великою адміністративно-територіальною одиницею, заселеною єврейською національністю на території Союзу.

«Висловлюємо невність, що всі постанови з'їзду ОЗЕТ буде скеровано до дальшої допомоги урядові в його заходах до підвищення економічного добробуту трудящих єврейських мас».

— Нові культуртрегери. — Та як тому Харкову не вітати жидівських колоністів, коли вони — он виходить — підняли культурний рівень хліборобства на Україні і навчають, як коло землі ходити, наших селян. Принаймні так твердить тов. Ларин, а він же своїх соплеменників повинен знати: «Єврейське сільське господарство продуктивніше ніж інші. Це пояснюється вищою агрикультурою єврейських селян.

На єврейських землях уже працюють 180 тракторів.

«Запровадження нових культур у Криму і зрошення, що його провадять, має величезне значіння й спричинюється до того, що оточена сільська людність, що раніше з недовірям ставилася до єврейського хліборобства, тепер починає поважати його й дивиться на нього, як на зразкове». («Пр. Пр.» ч. 269).

«Блажен, хто вірує».

— Роззвіт ОЗЕТ'у на Україні. — За останніми даними українського ОЗЕТ'у, на Україні тепер є 39 окружних та 125 районних філій товариства з 26.663 членами. За соціальним складом 15 відс. членів т-ва — є робітники, 27 відс. службовці, 17 кустарі, 13 відс. торговці та 28 відс. — інших професій.

Останнього часу зв'язок центру з місцями помітно поліпшав. Операційна робота УкрОЗЕТ'у охоплює Шалаховський та Нікопольський райони. На 27.000 десятин землі з колонізаційного фонду, ОЗЕТ вже переселив 1.105 родин. («Прол. Пр.» ч. 267).

* * *

— «Закріплення зв'язку». — На черзі дня останньої сесії ВУЦВК'у поставлено було зміни конституції: «Змінюючи нашу конституцію, — говорить секретар ВУЦВК, — ми не гадаємо змінювати основних її положень, а лише удосконалюємо деякі статті з бік закріплення зв'язку між Україною та всім Союзом. Ми також поглиблюємо ті статті, що стосуються структури органів радвлади, відповідно до змін у наслідок адміністративно-територіальної реформи, утворення АМСРР та практичного проведення на Україні радянської національної політики». («Вісти» ч. 264).

Зразки «практичного проведення рад. нац. політики» подано в попередньому розділі.

— Податкова кампанія. — Сов. преса багачко пише про те, як добре працює адміні-

стративний апарат, як селянство добровільно й охоче виконує всі накази, як добре поступають сплатки по податкам, (звичайно їх збирають швидче і більше ніж треба), але коли перейти до окремих місцевостей, то справа зиглядає инакше. В цілій низці районів Київщини «через слабку активність місцевої влади, стан з надходженням с. г. податку к а т а с т р о ф и ч н и й» («Пр. Пр.» ч. 266). А тому треба вжити: — Примусові заходи (загадовок «Пр. Пр.»).

«Звертає на себе увагу те, що більшість Райвиконкомів зовсім не вживає до неплатників примусових заходів, хоч про це окружні органи не раз нагадували.

«РВК не роблять цього, не вважаючи на те, що тепер дуже спрощено процедуру притягнення неплатників до суду. Цю хибу РВК повинні виправити». («Пр. Пр.» ч. 266).

— Як треба описувати майно неплатників? — такий підручник вдав совнарком на Україні. «Досвід попередніх років показав, що частина селян не сплачує податку, поки не опишуть майна. А як тільки майно опишуть, податок зараз-же сплачується. Це з одного боку, деморалізує платників та порушує податкову дисципліну, а з другого — вимагає від фінробітників зайвої енергії та часу.

«Щоб надати описові майна дійсного значіння засобу стягнення, Раднарком ухвалив, що разом з описом на неплатника покладається штраф (2% від суми майна, коли вона не перебільшує 100 карб., але не менше 50 коп., і 3% від суми майна, коли вона перебільшує 100 карб.) Штраф цей стягується й тоді, коли податок, після опису, сплачується.

«Рейвиконкоми повинні, широко сповістивши про це селянство, перевести в життя постанову Раднаркому.» («Пр. Пр.» ч. 266).

— В Україні «свободи». Дуже інтересні дані подає «Руль» ч. 1816 про те, скільки людей знаходиться по тюрмах на Україні. В'язниці українські переповнені;

загальна кількість ув'язнених на Україні на кінець жовтня перевищувала 75.000 чол. Три чверті в'язнів — політичні. У Києві — по всіх тюрмах є їх 6.000 люд., в Житомирі загляно кількість в'язнів виносить — 5000 люд. Згідно з амністією 1926 року із в'язниць випущено коло 25.000 люд. і таку ж кількість засладо (себ-тр засланням замінено ув'язнення). Загальна кількість духовенства, що сидить по в'язницях, перевищує 500 душ. З огляду на те, що в'язниці на Україні переповнені, розпорядженням з Москви велика кількість «срочних» уголовних відправлена в центр Росії, аби звільнити місця для в'язнів ГПУ. Київські в'язниці перейшли під догляд ГПУ. У військових в'язницях на Україні перебуває до 5.000 чол., що одбувають кару за злочини в червоній армії. Така кількість в'язнів, правда, полегшує житлову кризу, але загрожусь кризою апровізаційною.

— Черкащина — Шевченківський округ.
Комісія в справах нагород при ВУІВК задовольнила клопотання Черкаського ОБК про перейменування округи на Шевченківську.

Справу на остаточне затвердження передано до президії ВУЦВК. («Пр. Пр.» ч. 251).

* * *

— Куди йде хліб з України? — Відповідь знаходимо в передовій «Вістей» ч. 264:

«Стан світового ринку нас особливо цікавить напрямом вивозу заготовленого на Україні збіжжя.

«До останнього часу головний напрямок був північний, бо північні споживчі райони зовсім не багато мали заготовленого збіжжя. В районах, що звичайно виносили на собі головний тягар їх постачання (Сибір, Урал, Центральнохліборобська округа), вистигання пащині зацікавлено майже на місяць. У Поволжі дуже довго ринком був дезорганізований. Через це весь тягар постачання північним споживчим районам припав на основні експортні райони, Україну та Північний Кавказ.»

— А самій Україні не вистачає сировини. — Спираючись на негативних сторонах сьогорічної цукрової кампанії, «Прол. Пр.» ч. 266 пояснює їх:

а) невиконанням виробничої програми фабричного бурякосіяння на 22,8 відс.;

б) меншим збором сировини проти 1925 року на 16 відс., хоч засівна площа збільшилась на 3,4 відс.;

в) зменшенням урожаю буряків з одної десятини проти 1925 року на 17,1 відс.;

г) непродуктивною витратою коштів на ремонті 7-ми цукроварень, які призначалося пустити, але їх не пустили, бо не було сировини для переробки. («Пр. Пр.» ч. 266).

— «Режим економії». Говорить робітник друкарні УАН: «У нас надруковано 25.000 примірників геометрії. Держвидав повернув її назад, через те, що останній листок залишився ненадрукований. Довелось брошуру розшивати, додрукувати листка і зшити її знову».

«Далі, коли друкували цю геометрію, то надрукували зайвих 7.000 аркушів. Друкуючи брошуру «Наше Життя», надрукували зайвих 16.000 аркушів, замовлення N 5012 7.500 аркушів цілком забракowane через неправильний друк і наклад. Обкладинок до різних брошур збралося аркушів з тисячу» («Прол. Пр.» ч. 266)

Справді, мертва рука. Ремонтують заводи, що стоять пустою, друкують тисячі аркушів на мотлох. Це зразки «планового господарства» і «суворой економії».

* * *

— Дніпрельстан і робкор. — Грандіозний проект Дніпровської електр. станції вимагає великих коштів. Не маючи змоги добути кошти за кордоном, бо ніхто не вірить, совіти роблять вигляд, що можуть обійтися без чужого капіталу. На перший рік потрібно — 20 мільонів, з них 10 мільонів дає Союз, а решту треба здобути на Україні. Тов. Полос намічає випуск укр. державної позики. «З боку місць

потрібно виявити максимум енергій щоб відшукати потрібні кошти і дати змогу негайно розпочати побудовання Дніпрельстану» («Вісти», ч. 263), а секретарь ВЦРПСа тов. Власенко розкриває цей «максимум енергії»: «в зв'язку з браком коштів — говорять він — висувається питання про призначення населення до міністерської учасності в будівництві Дніпрельстану» («Вісти», ч. 263). І справді «притягнення» почалося: постанови, ухвали банків, кооперативів, службовців. Інженерами в Києві ухвалено розпочати збір добровільних пожертв за відписними листами на допомогу певному закінченню цього нештатського завдання». («Ком.», ч. 267).

Грандіозний проєкт «всесоціального значіння» і «добровільний пожертви за підписними листами». Фрагментарні соціалістичні методи. Але що діло ширше йде, показує така телеграма:

Р а б о р и — в а Д н і п р е л ь с ь к а н .

КИЇВ, 16. РАТАУ. — Робюєр газети «Пролетарська Правда» Кашенко віддав увесь свій гонорар, що йому належить на 1-ше листопада, на будівання Дніпрельстану. («Ком.», ч. 265).

— «Добровільні пожертви». — А в тім цей метод дає при сев. практиці поважні результати. На англійських гірників відрахування трудящих України становлять 1.385.000 карб. («Пр. Пр.», ч. 254). А як зібрано ці «добровільні датки», показує та ж сама газета, наводячи таку постанову: «Усі підприємства та установи повинні продовжувати регулярно відраховувати 1 відс. в згоді з постановою президії ВЦРПС.» («Пр. Пр.», ч. 269).

У ФРАНЦІІ.

ОБ'ЄДНАНА ГРОМАДА У ФРАНЦІІ.

Під такою назвою розпочали нове життя, об'єднавшись в одну громаду на спільних зборах 13 та 20 листопада, дві Паризьські Громади (Громада у Франції та Громада в Парижі).

Обидві громади в минулому склалися одно цїте, але на початку 25 року розділились, і не дивлячись на не односторонні спроби знайти грунт до об'єднання, все його не ахлюдили.

Ці роз'єднання і вороженча перешиджали нормальній громадсько-культурній пресі не тільки в Парижі, але ще відбувалися і на всій українській емігранції, розпорошеній по Франції. Призначаючи такий стан не можливим і швидкопливним, 3-тій З'їзду Союзу Емігрантських Організацій у Франції, по не вдалий спробі виявити причини роз'єднання і виходу Громади у Франції з Союзу, обібрав Комісію, якій і доручив розслідувати справу.

Комісія на протязі декількох місяців веде переговори з президією Громади у Франції, яка переговори всіма засобами затягувала, не дивлячись на бажання більшості її членів з'єднатись. Ї тільки по 4-х місяцях Комісія змогла скликати 30-го жовтня об'єднані збори обох громад. (Про працю Комісії та огляд спільних засідань буде подано в наступному числі).

В першій день об'єднані збори затягнулися і лише на продовження їх 13-го листопада сталося об'єднання громад прийняттям такої резолюції: «Спільні Загальні Збори Громади у Франції і Громади в Парижі признають об'єднання обох громад (фактом завершеним). За браком часу збори гереносяться на 20 листопада ан тоді і об'єднання остаточно фіксується прийняттям наступних резолюцій:

«Спільні Загальні Збори обох українських громад — Українська Громада у Франції й Українська Громада в Парижі — скликані президією Комісії, обраної 3-м З'їздом, констатують слідуюче: Спільні Загальні Збори обох названих Громад відбулись на підставі ухвал Загальних Зборів кожної громади окремо і тому являються правомочними в вирішенню справи об'єднання обох названих громад, а постанови цих спільних Загальних Зборів обов'язковими для всіх членів названих громад.

Спільні загальні збори, всестороннє розглянувши справу об'єднання обох громад — Громади у Франції й Громади в Парижі, — визнали, що в інтересах загальноукраїнської справи і в інтересах організованого українського емігрантського життя у Франції, об'єднання обох названих громад краще потрібним і на підставі цього постановили:

1) Об'єднання обох громад вважається фактом завершеним що стався через добровільне вирішення присутніх на спільних загальних зборах членів обох громад дня 13-го листопаду 1926 р.

2) Спільні загальні збори вирішили прийняти назву для об'єднаної громади таку: «Об'єднана Українська Громада у Франції».

3) Об'єднана Українська Громада у Франції входить в склад Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

4) Зі своєї діяльності Об'єд. Укр. Громада у Франції виключає справи чисто політичного характеру, а займається лише національно-культурно-просвітною працею серед української еміграції.

5) Спільні Загальні Збори вибирають управу Об'єднаної Громади та контрольну комісію.

6) Спільні загальні збори доручають обраній управі переглянути статут і, коли виявиться потреба, змінити його відповідно параграфу 4 та внести на розгляд і затвердження загальних зборів громади.

7) Обраній Управі Об'єднаної Громади передаються кожною громадою (Громадою у Франції і Громадою в Парижі) списки членів, печатки, книжки: членські, протокольні, касові, бібліотечні і ин., та все майно, яке мається в посіданню громад.

8) Члени Об'єднаної Громади обов'язуються не вносити ворожнечі загального та персонального характеру в життя організації і заховувати обоюдосторонню тактовність в особистім відношенню.

— Р о с к л а д с л у ж б Б о ж и х н а г р у д е н ь . 5 грудня — Служба Божа та панакхиди по бл. пам'яті С. Петлюрі, Головному

Отаманові Військ УНР. Того ж дня о 5 год. веч. доклад п. о. Грецишкина на тему: «Значіння релігії в житті людини, суспільности, держави» та духовно-концертова частина.

12 грудня — служба Божа в Шалеті, 19 грудня — в Парижі, 24 грудня св. Вечір в Парижі, 25 грудня — різдвяна служба Божа в Шалеті, 26 грудня служба Божа в Оден-ле-Тіші (Мозель), 26 грудня — о 6 год. ввечері служба Божа в Кіютанжі (Мозель).

— Генеральна Рада Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції випустила цими днями такого обіжника — «Згідно постанови Генеральної Ради з 22. XI с. р. п. Іван Добровольський кооптується до складу Генеральної Ради з дорученням йому, з огляду на поширення праці в Генеральній Раді, ведення справ Секретаріату. Отож Генеральна Рада, сповіщаючи про це, прохає все листування і всі справи направляти по адресі:

«Union des Associations Ukrainiennes en France», Mr Dobrovolsky Jean, 19, Rue des Gobelins, Paris XIII.

— Л е к ц і я п р о ф . М . С л а в і н с ь к о г о в П а р и ж і . У неділю 28 листопаду в помешканні Societe Savante в Парижі відбулася лекція проф. М. Славінського на тему «Проблема замирення сходу Європи». Лекція була улаштована заходами редакції «Тризуба» для українців, що перебувають в Парижі. Люду було досить і лекція була заслухана з великим інтересом.

На нашому парижському горизонті ця лекція була відратним явищем, бо вперше парижським громадянам довелось почути відомого літератора і цікавого промовця, а подруге — не дивлячися, що тема доклада не є чимсь новим, — будова його та виконання були дуже інтересними і багато нового дали слухачам.

Вся лекція була построена із циклу тез, які докладчик виклав перед зборами. Ці тези охоплювали Україну у всіх відношеннях: історичному, політичному, економічному, культурному то-що. І всі

ці тези, так би мовити, були відповіддю на ту сучасну зацікавленість Україною з боку росіян, що останніми часами дуже занепокоїлися особливо в Празі, де навіть робили виступи по українському питанню (Гуревич, Мякотин). І треба сказати, що всі положення, висловлені докладчиком, не викликали жадних дебатів по суті, бо вони так стисло, ясно і яскраво синтезували наші відносини до Росії, що заперечувати нічого не можна було.

Після лекції було кілька запитань, на які докладчик давав відповіді, але ці запитання були викликані не стільки самими тезами, а торкалися устрою української держави, так би мовити, питання внутрішнього характеру, чи тактичного, як питання «орієнтації». І ці дебати пройшли із цікавістю. А довігі оплески були нагородою докладчикові за його цікаву, живу і цінну бесіду.

— Ш а л е т. — В неділю 21 листопаду місцевим заводом Гутчинсон⁹ влаштовано було вечірку. На вечірку було запрошено до участі хор Української Громади в Шалеті, який виступав два рази з українським репертуаром. Співаки всі були в національних убраннях. Місцева преса одмітила надзвичайний успіх виступів хору, яким диригував п. Ковган. Хор виконав «Кобза» Давидовського, а в другому відділі — кілька пісень. Після кочертового відділу — відбувся спільний банкет, на якому були присутні члени нашої Громади.

— П л е с і Б р і о н (Уаз). Нас тут не багато є; заробітки малі: 3 фр. на годину, при 8 год. праці це дає 24 фр. в день. Треба на це вижити з цілою родиною. Працюємо на фабриці люстер Societe de St. Gobain. Glacierie Chantereine a Thourolte. То найбільша фірма на цілу Европу. Думаємо виїхати в район Парижу, бо кажуть там є більше праці і вона краще оплачується. О. Б.

— С а л е н д е Ж і р о (Буш дю Рон). Всього нас є тут зараз 10 душ; 5 грудня з Польщі приїздить ще 20 душ. Контракти має-

мо на 6 місяців. Платня 16 фр. денно. Було раніше українців більше та розбіглися через пагані умови праці. Думаємо заснувати сталу організацію, виписати книжки, та вступити в тісний контакт з Союзом Укр. Емігр Орбан у Франції.

— К р е з о. (Сон е Люар). Організація пережила кілька криз через від'їзд ріжних осіб, які стояли близько до організації. Увесь час бракує грошей, бо велика більшість членів ще й досі має багато боргів перед заводом. Не дивлячися на все це, Громада улаштувала виставу, яка пройшла добре. Раду Громади тепер у нас переобрано. Представником Громади є п. Мельничук.

— С е н - Д е н і (під Парижем). В Сен-Дені зараз працює чоловік 15 українців. Частина з них є членами Громади у Франції (Париж), а друга частина кі в яких організаціях не знаходиться. Але все це не стоїть на перешкоді збиратися що-вечора в одного з українців, що працюють тут, та ділитися вражіннями, цікавитись громадським життям то-що. І ось в один з таких вечорів, зайшовши до свого приятеля, я зустрів одного добродія, з яким мене й познайомили. Це був п. сотник Зеленський. Він продовжував говорити вже при мені, обвинувачуючи нас всіх в тому, що ми живемо не організовано, мовляв, в Польщі життя йде жвавіше, тут нічого не робиться на національному ґрунті і т. д. Розпитався у приятелів пізніше про нього, то мені сказали, що п. Зеленський прибув до Франції недавно по контракту, скінчив контракт, а зараз шукає роботи. До Сен-Дені його направила Генеральна Рада. На другий день він завдяки заходам наших людей в Сен-Дені вже працював на автомобільному заводі, де працює й зараз. Тиждень тому назад, ми одержали від Генеральної Ради текст меморандуму до Ліг'я Націй в справі протесту проти надання нам російської національності. Всі українці з охотою дали свої підписи, з'ясувавши, що це є обов'язок кожного

Українського громадянина, але несли я звернувся з цим меморандумом до п. Зеленського, то він мені відповів, що не має часу. Другим людям він теж відмовив в підписці, одмовляючися все тим, що не має, асправляв, часу. Врешті, коли я настоював на тому, то він відповів, що він не є членом еміграції у Франції, а рахує себе зв'язаним з еміграцією в Польщі, де того ж має в карт д'ідантіте — українську національність, а тому й не хоче розписуватися. Звичайно, нам нічого не лишалося, як лишити його в спокою.

Одмачаючи цей факт, я хотчу тільки нагадати п. Зеленському шляхом преси, що подібне поводження не може уважатися відповідним з боку громадських обов'язків кожного українця, що перебуває на терені Франції. Коли п. Зеленський має охоту і сміливість звертатися до Громадської установи, якою є Генеральна Рада, з проханням допомоги у справі підписання праці, то йому і ця установа і наші люди допомогли, виконавши свій обов'язок щодо особи п. Зеленського. Одмова п. Зеленського виконати свій національний обов'язок — підписати протест цей — свідчить лише про мале уваження ваги національного питання, яке гостро поставлено зараз у нас тут у Франції. Я гадаю, що подібний приклад, що сміливо можна трактувати негативним, лишиться самотнім.

Г.-Н.

— Новий декрет про карт д'ідантіте. 2-го грудня в «Журналь Офісіель» опубліковано нарешті декрет міністра внутрішніх справ до нового закону 4-го серпня щодо карт д'ідантіте.

Зміст декрету зводиться до слідуючого: ст. 1, 2, 3 і 4 підтверджують попередній порядок одержування карт для осіб, що перебувають до Франції і обов'язковість реєстрації протягом 48 годин на кожному новому місці проживання ст. 5. вказує, що робітничі карти можуть видаватися не лише тим, хто переїхав зордон в т. зв. «соф нондію», по контрактах, але й тим, що приїхали вільно, коли вони дають сертифікат про дійсну

працю. Кому саме видавати з цієї категорії ніякої карти і в яких точно умовах, — це має бути ще определено по згоді між міністром праці, хліборобства і внутрішніх справ. (Інструкція ця ще виробляється).

ст. 7. «Чужинці, що має карт «травайер агрїколь» і стає «травайер де індустрі», мусить прохати собі карту в звичайному порядку».

ст. 7. Підприємці зобов'язуються брати на роботу лише тих, хто має «соф нондію» чи «карт де травайер». Цей пункт, очевидно, буде пояснений після роз'яснення ст. 5.

ст. 10. Карт д'ідантіте видаються на 2 роки, при чому частина року рахується за повний. Прохання про поновлення карти мусить подаватися не пізніше 3-х місяців після дня, до якого видана карта.

ст. 14. При видаванні чи обміні карти береться 375 франків.

Чужинці, що подали прохання про обмін чи нові карти до 3 серпня ц. р., платять по старому тарифу (68 чи 10 фр.)

ст. 15. Податок за карт д'ідантіте знижується до 40 фр. лише в таких випадках:

А. для батьків дитини, яка має франц. підданство.

Б. для студентів і учнів державних і приватних шкіл.

В. для письменників і журналістів, що можуть довести професію поданням посвідки належних влад або корпорацій.

Г. для вчених, що належать до складу наукових установ, визнаних їхніми урядами.

Д. для робітників, що можуть довести, що дійсно працюють. При яких умовах — це має бути определено ще по згоді м-рів праці, хліборобства та внутрішніх справ, як сказано раніше.

ст. 16. Зовсім звільняються від оплачування карт:

1. чужинці, що служили волонтерами у франц. армії,

2. незможні, що будуть мати посвідку мера, апробовану префектом.

Отже, як видно, новий декрет ще не дає повного вияснення щодо податку за карт д'ідантіте для

більшості нашої еміграції. Воно наступить тоді, коли буде оубієнтована угода між міністрами праці, хліборобства та внутрішніх справ, кого саме рахувати робітником.

Звертаємо увагу читальників на п. 2 статті 16 декрету, який дозволяє навіть зовсім звільняти від оплати карт д'ідантіте незаможних.

Звичайно, цей пункт місцевими владами буде трактуватися дуже звужено, але при відповідних заходах заздалегідь певно ним можна буде користуватися в крижних випадках особливо там, де еміграція згуртована і встановила добрі відносини з місцевими владами. Ми б радши вже тепер, не ждучи роз'яснень ст. 5 декрету, почати клопотатися про незаможних, обтяжених родинами, що не в стані заплатити навіть і по пільговому тарифу за карт д'ідантіте.

* * *

ІВАН КОПІАК (Champagne s-Seine, Seine et Marne, 23 Basses Gadernes) прохас відгукнутися Петра Манджуру (з Полтавщини), або тих, хто знає його адресу.

У ЧЕХІІ.

— Міжорганізаційний комітет для вшанування та оборони пам'яті С. В. Петлюри у Празі відбув у четверг 25 листопада своє засідання. Засідання це, в день півріччя смерти Головного Отамана, носило урочистий характер. Сотні українських громадян зійшлися о 4-ій годині пополудні до великої сали «Глагола», щоб в смутку помянути Народнього Героя. По відспіванню присутніми «Вічної Пам'яті» Голова Комітету Проф. Оленсандер Шульгин виголосив чулу промову, присвячену пам'яті С. Петлюри. Секретар Комітету Доцент Ф. Слюсаренко прочитав справоздання з діяльності Комітету. Співом «Заповіту» закінчилося засідання. Зворушені до глибини душі смирнами з нашої визвольної боротьби,

смирнами про Того, що життя своє поклав на вівтар багьківщини, розходилися правні українці. В душі брєніли слова Занозіту: «Пожовайте та вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кровю волю окропите»...

— «Товариство українських журналістів та письменників» відновило свої літературні суботи у Горніх Черношиях під Прагою. 20 листопада виступив із своєю першою літературною спробою, оживіданням «Рудик», и. Олег Кандиба. Оповідання про півника Рудика, про його родину, про життя та мораль цілого курячого суспільства присутні вислухали з великим зацікавленням. Воно нагадувало свіжі прекрасні «звіринні» оповідання С. Томпсона, Джека Лондона, Кіплінга. Молодий автор, син нашого славного поета О. Олеса, виявив у сій першій своїй літературній спробі безсумнівний талант. Критичні зауваження, які довелося вислухати починаючому авторові, не зменшують вартости його праці, а лише спонукують до дальшого вдосконалення.

27 листопада зачитав п. Дмитро Пасічник свій доклад «Вірні Заповіту» (Спомины про внука Г. Г. Шевченка — Хоритона Прокоповича Шевченка). Доклад викликав цікавий обмін думок.

— Українська Академічна Громада в Празі влаштувала в днях 20 та 27 листопада дискусію сприводу книжки Д. Донцова: «Націоналізм». Докладчиком виступав п. Мартинець. Дискусія викликала серед українського студентства в Празі велике зацікавлення та пройшла надзвичай жваво.

— «Національна Думка» рік видання III, ч. 3 за місяць листопад, орган «Групи національної Молоді» вийшла друком. Досі вона виходила гектографованою. Це удосконалення технічне дасть можливість «Національній Думці» здобути собі широкое поле читачів. Тішкимося цьому, бо по своему змісту орган цей за-

всіди уявляв велику політично-громадську цінність.

Зміст: 1) Від редакції, 2) Свято 1 листопада, 3) Др. Ст. Ніжанківський. Зрадницькі елементи в українській народній психиці. 4) Ол. Бабій. Ненависть, як чинник визволення. 5) Володимир Мартинець, Скрута Європи. 6) Після вбивства Собінського. 7) Хроніка. 8) Рецензії: Д. Донцов «Націоналізм», Т. Г. Масарик «Світова Революція».

«Н. Д.» нині друкується в Подєбрадах у друкарні Видавництва «Кооперативний Фонд імени Васіла Доманицького».

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ СОЮЗ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Союз має на меті об'єднання українських жінок на еміграції, підготовку жінки до всякого рода творчої державної і громадської праці, приєднання укр. жіноцтва до ідей визвольного жіночого руху та виховання жінок свідомих національно й політично до своїх обов'язків. Союз розпочав своє існування 12 червня 1923 року і на початку своєї діяльності мусів головним чином взятись за гуманітарну працю — допомога жінкам і дітям, бо в той час був найбільший наплив української еміграції до Праги. В ці ж роки Союз зав. зав. звязки з міжнародними жіночими організаціями через свою делегатку проф. С. Ф. Русову, яка, будучи членом Союзу, в той же час була головою Укр. Нац. Ради. Коли ж р. 1925 було організовано пражську філію Укр. Нац. Ради, то зносили з міжнародними жіночими організаціями взяла на себе Укр. Жін. Нац. Рада.

Але Укр. Жін. Союз не припинив ні своєї гуманітарної, ні культурної праці. З 25 травня 1925 р. по 25 червня 1926 р. Союз, не обтяжуючи української еміграції ні вечірками, ні ріжними збірками, лише завдяки ласкавості чеського громадянства та українців в Америці, допоміг 17 особам (по-над 2.000 кор. чes.) та організаціям (5 — по-над 1.000 к. ч.), не рахуючи сюди ріжних річей, як одяг, взуття, іграшки для дітей, шкільні підручники і т. и.

Що-до просвітньої праці улаштовано Союзом екскурсії (на рахунок Союзу по-над 1.000 к. ч.) до Крального Градця на виставку соціальної опіки; до Лазні-Подєбради; до чеського дитячого клубу в Празі; до вільної чинної школи, до Сирітського Дому на виставку жіночих праць і текстильного чеського промислу при чеському жін. клубі; було улаштовано 2 виклади для ширшої публіки. Союз примістив 40 жінок на курси крою і шиття — безплатно завдяки ласкавості Голови міста Праги.

Не обмежуючися культурною та гуманітарною працею, Союз почав працювати на полі пропаганди нашої національної справи з огляду на коначну потребу пропаганди між чеським суспільством, серед якого ми перебуваємо. Голова Союзу п. М. Омельченкова виступала перед чеським суспільством (не тільки в Празі, але й в інших містах ЧСР, як Колін, Богданеч, Мшено) з докладами про Кубань, про соціально опікування на Кубані, про Україну, українську народню поезію, про жіночий рух в Галичині, про українку на Кубані, про культурні взаємини між чехами та українцями. Після викладів виступала наша співачка (сопрано) пані Стефа Нагорна з українською піснею, п. Кость Могила, молоді бандуристи Татаруля і Клезучуцький, що своєю грою на бандурах викликали у чехів велике заінтересування інструментом. Коли ж було улаштовано вечірку-академію по бажанню Просвітньої Комісії чеських народніх соціалістів на Жіжкові і там наш поет Юра Шкрумеляк прочитав реферат про українські пісні та думи, п. Нагорна, п. Левицький, п. Фартук та п. Птиця виступили із своїм мистецьким співом, а п. Кость Могила та п. Хворостенко з грою на бандурі, — то всіх учасників було запрошено виступити в «Чеському Т-ві Коменського» на Бубенчі, а п. Омельченкову прочитати реферата «Культурні взаємини між чехами та українцями». Скрізь українців чехи (староста міста Жіжкова, голова т-ва Коменського, старостка Ч. Ж. Клубу, голова Клубу чеських народ. соціалістів та інші) при-

вітали теплими промовами і підкреслювали, що лише завдяки таким взаєминам чехи дійсно пізнають, хто такі брати-українці. Про добрий наслідок цих виступів серед чеського громадянства свідчить те, що появилися теплі статті в чеських часописах: «Чеське Слово», «Масариків народ», «Вартовий Народа».

Крім того, Союз навязав звязки з болгарськими жінками, з німкенями в Празі, а головне має тісні звязки з чеськими жіночі організаціями та з українськими в Галичині.

М. О.

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ.

— З оповідань чужинця. У ч. 1816 «Руля» уміщено оповідання В. Бранціґа, німця-колоніста, який родився на Україні, застаючись німецьким підданним, а в 1918 році рішив виїхати до Німеччини. Батько й мати його померли, отже рішив він ще у 1924 р. поїхати на Україну, навідати могили батьків та побачитися з сестрами й братами, що залишилися там. Оповідання про поїздку таке цікаве, що ми мусимо навести з нього де-які уступи, що впали в око чужинцеві, який все ж там був перед большевиками, і справили сильне вражіння.

Зразу ж в Шепетівці почали його обшукувати — чи не має він, мовляв, контрабанди — цей обшук зійшов йому «благополучно», але його супутниць-пань обшукали так, що зник шкірний портфель та гаманець. В Шепетівці автор замітки звернув увагу на велику кількість товарних вагонів на торах, і йому пояснили, що вони наладовані твердим вугіллям, котрий посилається до Польщі в обмін на м'яккий вугілля. Кинолуся ввічі п. Бранціґові страшна біда. Всі одягнені дуже брудно

й бідно, роблять вражіння обдіранців. «З нашим німецьким робітником — й порівняти не можна», каже він. Дорога, що йшла через Волинську та Подільську губернії (чи-то пак округи) робить на автора дуже сумне вражіння. Ліси повирубувано, садки — теж, на місці бувших поміщицьких маєтків-економій тепер селища з глиняними хатами.

Автор задоволений станом німецьких колоній, але зовсім инше пише він про стан нашого села. «З першого ж слова, — пише він, — чути гостре незадоволення. Селяне говорять так: нас робітники обманули. Чому ж це називається владою робітників і селян. Нас більше, а їх менше, ми б повинні стояти спереду. Землю нам дали, але обіцяли і машини для обробки дати, а де ці машини? Свої фабрики поруйнували, а з закордону нічого нам не присилають. Намалювали вони ознаку — зірку з молотком і серпом. Нехай зірка, нехай молоток, але для чого серп? Нехай не дїждуть, що б ми ще серпом збіжжя жали! Машину нам дай. Вони обдурили нас, але ми їм того не подаруємо. Вони тільки й думають, щоб по інших країнах комуна улаштувати, з нами не рахуються, але, прийде час, ми з ними порухуємося». Ось які розмови доводилося чути авторові замітки, причім, як каже він, такі розмови ведуться не нишком, а цілком голосно й відверто. Не вдалося авторові дати собі раду зо всіма податками, що падають на село. Довідався він, що селяне платять і за землю, і за товар, за коней, свиней, але скільки всього, то він не може встановити. Загальне вражіння автора таке, що після війни, революції й голодування селянин став дуже розвиненим, але озлобленим. Ось що пише німець про те, що довелось йому побачити на Україні.

Бібліографія

АПОТЕОЗ ДЕРЖАВНОСТІ.
(Б. Лепкий. «Мотря». т. I, II. «Не
вбивай» т. I. Київ-Ляйпціг. 1926)

Українська Накладня в Берліні випустила новий твір Б. Лепкого (трилогія — історична повість) «Мотря» т. т. I і II і продовження її «Не вбивай» I т. (Закінчення — «Мазепа» ще друкується). Брак місця не дозволяє нам тут оцінити в достойний спосіб цей прекрасний твір, що міг лише написати письменник, який живе в нашу епоху, епоху аналогічну тій, яка була і є найдорожчою і найяскравішою для українського національного визволення — епоху Мазепи.

Цією епохою української історії, героїчні події якої є верш драматичності і державної і індивідуальної для її учасників, для цілого українського національного руху, цікавилися багато найбільших чужих письменників і поетів. Байрон, Пушкін, Вольтер і ин. Вони чи ідеалізували, чи романтизували, чи хвалили, чи проклинали, але не могли відчуті історії реальної боротьби за державність людей часів Мазепи; для них не існувало їх психологічних переживань, звичайних, буденних, з яких власне й родяться надзвичайні вчинки і історичні події. Не те у Б. Лепкого: письменник зумів в формі історичної повісті дати не лише хронологічно події, як це робить історія, а в історичну схему власти життя, вивести живих людей, показати звичайну його логіку, навіть часом логіку його неадекватності. Ціла схема трилогії Б. Лепкого зводиться до показання драматизму особистого життя Мазепи і драматизму тодішнього державного положення України, які переплітаються проміж себе, яких часом не відділити і які як ніяка найкраща історія най-славновіснішого історика змальовують увесь соціальний і політичний механізм епохи.

Мазепа Б. Лепкого це не мелодраматичний «злодей» Пушкіна, а це людина своєї епохи, ідеології звільнення України, борець за державність України, але не якийсь Зевес на хмарах, а жива людина з почуттями, з хвилями і якостями, не ідеалізований, а так реалізований, що здається, що ми з ним разом боролися й переживали оце, що ми в боротьбі за УНР пережили. Загадка Мазепи — Мотря Кочубеївна, їх любов рйшена Б. Лепким найбільш дотечно, тонко і правдиво, ніж всі інші спроби до цього часу. Наскільки стара Кочубеїха є сильною фігурою і злим генієм усієї своєї родини і всієї України, настільки її донька Мотря, маючи таний же сильний характер, але захоплена відданністю українській державності та її виразникові гетьманові Мазепі, є повною її протилежністю. Як це просто, але як це натурально і правдиво. Це ж на кожному кроці і це вічно. Взагалі скажемо: щоб показати всю цінність і вагу не лише літературну, а й національно-політичну нового твору Б. Лепкого, — на це треба і більше часу і більше місця. Нам він особливо дорогий, бо в ньому стільки аналогій з недавню пережитим, що читаючи забуваш, чи це дійсність, чи це лише опозідання, чи про нас, а про тих других, яких ми є кров од крові і плоть од плоти.

Трилогія Б. Лепкого мусить мати велике національне виховуюче значіння тепер в період розбрату і повалення всіх богів деморалізованого частиную українського громадянства. Напевне, сучасна харківська Кочубеїха і своїм цензором заборонить читати «Мотрю», — «Не вбивай», — «Мазепу», бо ж то така апологія державности і самостійности українського народу, якої досі в літературному творі не було. Мова взагалі добра. Окремі сцени по стилю прекрасні